

"Fel skylla på friskolorna"

Utbildningsminister Leif Pagrotsky och skolminister Ibrahim Baylan har, med hänvisning till en ny doktorsavhandling, hävdad att den s k betygsinflationen är friskolornas fel. Men friskoleelever utgör bara två procent av det undersökta elevunderlaget, skriver Tomas Johansson, ordförande i Friskolornas Riksförbund.

Kultur- och utbildningsminister Leif Pagrotsky har tagit en doktorsavhandling till intäkt för att det behövs intagningsprov till våra högskolor. Avhandlingen visar att betygen stiger mer än elevernas kunskaper.

Pagrotsky ger de fristående skolorna skulden för att det har blivit på det sättet. Något som även skolminister Ibrahim Baylan inte dragit sig för att göra i intervjuer nyligen.

Men att skylla på de fristående skolorna är fel. Det är att göra de tio procent av landets elever som går i fristående gymnasieskolor till syndabockar för ett system som har sina brister på helt annat håll.

De två ministrarna undviker nogsamt att föra fram i sammanhanget avgörande fakta. Man undrar om någon av dem, eller deras närmaste, har läst avhandlingen. Den avser skolor som fanns 1997 och några år framåt. Av de 22 500 undersökta eleverna i den del av studien som handlar om huruvida betygsinflation påverkas av konkurrens mellan skolor, gick enbart 500 elever i friskolor, d v s 2 procent av urvalet.

Avsikten med avhandlingen var inte att titta på om friskolor ger högre betyg än kommunala skolor. Avsikten var att se vad som händer i ett system med målrelaterade betyg där skolor dessutom konkurrerar med varandra. Och denna konkurrens gäller, som forskaren så riktigt konstaterar, inte bara mellan kommunala och fristående skolor utan även i allra högsta grad mellan olika kommunala skolor.

Friskolereformen 1997 var fortfarande mycket färsk. Få fristående skolor hade kommit igång, ännu färre hade hunnit få elever i avgångsklassen. År 1997 hade 37 friskolor elever i avgångsklasser och av dessa hade knappt hälften elever i de program avhandlingen berör. De flesta av de här skolorna är gamla klassiska privatskolor som funnits länge och som nu blivit fristående skolor.

Bland dem som har fått tillstånd att driva friskola efter reformens inträde och dessutom hade elever i de program forskaren undersökte 1997 finns bara en handfull skolor.

Den andra undersökningen som avhandlingen består av sträcker sig från 1997 till 2002 och mäter om betygsinflationen ökar över tid. Det finns enligt avhandlingen ingenting som säger att det är i friskolorna betygsinflationen är störst.

I den debatt som nu har blossat upp kring betygsinflationen har socialdemokratiska ministrar hittat skälen i en högre andel obehöriga lärare i friskolor samt i vissa skolors vinstkrav. Detta är helt taget ur luften.

Javisst, vi har en högre andel obehöriga lärare på gymnasiet än de kommunala skolorna. Men inte på de teoretiska program forskaren framför allt studerat. De obehöriga lärarna på de fristående

gymnasieskolorna finns på de yrkesinriktade programmens karaktärsämnen.

Av de skolor som ingick i forskarens undersökning 1997 fanns inte en enda av de av socialdemokraterna så förhatliga koncernskolorna. Där fanns istället de gamla privatskolorna omvandlade till fristående skolor, vilka vanligtvis drivs som stiftelser.

Bland de nya friskolorna fanns t ex KF Stockholms gymnasieskola och ABB:s industrigymnasier. Jag tror inte att socialdemokraterna med bästa vilja i världen skulle vilja beskylla dessa skolor för att genom sin företagsform konkurrera om elever.

Våra egna efterforskningar bland medlemsskolorna ger vid handen att de helt enkelt vill konkurrera med bra kvalitet och ett gott rykte. Att bli känd för att vara en skola som orättmätigt ger för höga betyg är ingen fjäder i hatten. Det är det däremot att vara en bra skola som förbereder eleverna på att få goda studieresultat och lyckas i sina framtida studier och yrkesliv.

Forskaren konstaterar ett problem med hela det målrelaterade betygssystemet. Den decentraliserade betygsfunktionen vi har idag följs inte av en central kontrollfunktion. Hela ansvaret för betygssättningen lämnas till de enskilda skolorna och i praktiken till de enskilda lärarna. Det finns ingen utomstående examinering. Det är där vi måste börja.

TOMAS JOHANSSON